

СУЧАСНІ ПРАВОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 343.98

О. Ю. БУЛУЛУКОВ,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ ПОМИЛОК ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

Розглянуто помилки слідчого при призначенні судових експертиз. Названі види трансформації помилок слідчого при прийнятті тактичних рішень у експертні помилки. Указано на індивідуальні особливості експерта як джерело трансформації помилок слідчого в експертні.

Ключові слова: судова експертиза, помилки слідчого, експертні помилки, трансформація помилок, ступінь трансформації, суб'єктивні чинники.

Постановка проблеми. У процесі розслідування злочинів прийняття тактичних рішень спрямоване на встановлення обставин події. Правильність прийняття рішень сприяє збиранню необхідних доказів причетності до злочину винних осіб. У той же час помилки при прийнятті тактичних рішень можуть трансформуватися в експертні та судові помилки. Визначення наявності зв'язку між помилками слідчого при прийнятті тактичних рішень, помилками експерта та судовими помилками є важливим для встановлення кореляційної залежності між ними.

Аналіз останніх досліджень. Окремі питання дослідження помилок у кримінальному судочинстві ми виявляємо в роботах таких вчених, як: Р. С. Белкін, А. Р. Белкін, В. Д. Берназ, А. Д. Бойков, В. І. Власов, Н. Л. Гранат, Г. Л. Грановський, Г. А. Зорін, Н. І. Клименко, А. Б. Соловійов, С. А. Шейфер та ін. Проте окремі сторони цієї проблеми до теперішнього часу залишилися недослідженими.

Метою статті є дослідження ступеня впливу помилок слідчого при прийнятті тактичних рішень на виникнення помилок при провадженні експертних досліджень.

Виклад основного матеріалу. Для визначення зв'язку між названими помилками необхідно почати дослідження з розгляду діяльності слідчого і допущених ним помилок при прийнятті тактичних рішень, які можуть трансформуватися в інші помилки.

Прийняття рішення слідчим про притягнення експерта та провадження судової експертизи

пов'язане з вирішенням низки розумових задач, виконання яких і становить зміст даної слідчої дії. Для вирішення названих задач приймаються рішення, що включають у себе певний вибір напрямку дії, який визначається тактичними міркуваннями. Можна назвати такі задачі: 1) визначення виду і мети судової експертизи; 2) вибір експертної установи або експерта; 3) вибір і підготовка об'єктів для експертного дослідження; 4) визначення питань, які потребують експертного дослідження; 5) визначення матеріалів кримінального провадження, які необхідні при здійсненні дослідження; 6) підготовка і винесення постанови про призначення експертизи; 7) забезпечення законних прав учасників процесу при призначенні експертизи (ознайомлення з постановою про призначення експертизи, розгляд заявлених клопотань та ін.) [1, с. 242].

Названі задачі є традиційними з точки зору викладення їх у криміналістичній та кримінально-процесуальній літературі. Однак розгляд їх у даному дослідженні необхідний для визначення тактичних помилок слідчого, що виникають при їх вирішенні.

Так, вирішення задачі «визначення виду і мети судової експертизи» пов'язане з обранням шляхів використання спеціальних знань для встановлення механізму злочину в цілому або окремо взятого його елементу. Помилки, що допускаються при визначенні виду і мети експертизи, означають помилковість слідчої дії в цілому, так як висновок експерта не буде пояснювати походження тих чи інших фактів, які

цікавлять слідство. Помилки можуть бути такими: 1) помилки у виборі виду експертизи; 2) помилки у визначенні мети експертизи.

Вирішення другої задачі «вибір експертної установи або експерта» здійснюється шляхом прийняття рішення про провадження експертизи у конкретній експертній установі або певною фізичною особою – експертом. Основою вибору є вид експертизи, специфіка об'єктів дослідження, а також характер питань, які підлягають вирішенню. Додатково при прийнятті рішення про залучення в якості експерта спеціаліста у певній галузі знань урахувуються його освіта, стаж роботи за фахом та відсутність заборон, визначених у ч. 1 ст. 11 Закону України «Про судову експертизу»¹. Помилки при вирішенні даної задачі можуть бути такими: 1) направлення матеріалів для проведення експертизи в експертну установу, яка не має фахівців з їх дослідження; 2) направлення матеріалів для проведення експертизи в експертну установу, фахівці якої не володіють необхідними методиками дослідження; 3) залучення фахівця, який не має достатніх теоретичних знань та практичного досвіду в даній сфері; 4) залучення фахівця, який підпадає під заборони, зазначені в ч. 1 ст. 11 Закону України «Про судову експертизу».

Вирішення третьої задачі «вибір і підготовка об'єктів для експертного дослідження» включає визначення матеріальних об'єктів та їх пакування для транспортування до експертної установи. При проведенні деяких видів експертиз (наприклад, почеркознавчої, дактилоскопічної, ґрунтознавчих та ін.) на дослідження направляються зразки для порівняльного дослідження. Прийняття рішення про встановлення місцезнаходження зразків, їх походності від шуканого об'єкта, визначення необхідної кількості та якості [3, с. 45], дотримання процедури отримання – усе це складові елементи даної задачі. Помилки, що допускаються при її вирішенні, можуть призвести до помилкового висновку експерта або до експертної помилки. Відмінність названих наслідків полягає в тому, що помилковий висновок не містить експертної помилки. У даному випадку має місце помилка слід-

чого, допущена при призначенні експертизи і яка не трансформувалася в помилку експерта.

Прикладом є розгляд судом кримінальної справи за обвинуваченням К. у зґвалтуванні С. Одним із головних доказів у справі був висновок експерта про накладення, який виявив мікрочастинки з одягу потерпілої на одязі підсудного. У судовому засіданні представник захисту представив безперечні докази непричетності К. до скоєного злочину. Висновок експерта явно суперечив обставинам, встановленим при здійсненні судового слідства. Виникло питання про помилку, допущену при призначенні і проведенні експертизи. У зв'язку з тим, що експертне дослідження об'єктивно підтверджувало наявність мікрочастинок з одягу С. на одязі К., було висловлено припущення про помилку, допущену слідчим. Допитаний у судовому засіданні слідчий пояснив, що в порушенні рекомендацій криміналістики пакував одяг С. та одяг К., який направлявся на експертизу, на одній підкладці, що і призвело до переходу мікрочастинок з одного одягу на інший².

Помилки при вирішенні даної задачі можуть бути такими: 1) надання об'єктів, які не мають відношення до розслідуваної події; 2) помилки при пакуванні об'єктів; 3) помилки у встановленні місцезнаходження зразків для порівняльного дослідження; 4) помилки у визначенні кількісних і якісних показників зразків; 5) помилки в процедурі отримання зразків.

Вирішення четвертої задачі «визначення питань, які потребують експертного дослідження» включає прийняття рішення щодо визначення експертного завдання. Свою конкретизацію експертне завдання отримує в поставлених запитаннях, відповіді на які належить дати експерту. Незважаючи на наявність типових питань [8] до судових експертиз, у кожному конкретному випадку виникають складнощі при їх визначенні.

Помилки при вирішенні даної задачі можуть призвести до помилок у висновках експерта щодо предмета дослідження. Зазначені помилки можуть бути такими: 1) правовий характер питань; 2) вихід за межі спеціальних знань експерта; 3) нечіткість і неконкретність змісту питань; 4) відсутність логічної послідовності питань.

Вирішення п'ятої задачі «визначення матеріалів кримінального провадження, які необхідні для використання експертом при дослідженні» здійснюється шляхом прийняття рішення про кількісний та якісний склад матеріалів кримінального провадження, використовуваних експертом при дачі висновку.

² За матеріалами узагальнення судової та експертної практики 1998 р.

¹ Частина 1 ст. 11 Закону України «Про судову експертизу» передбачає такі обмеження у залученні судового експерта до провадження експертизи: «Не може залучатися до виконання обов'язків судового експерта особа, визнана у встановленому законом порядку недієздатною, а також та, яка має незняту або непогашену судимість, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення або дисциплінарне стягнення у вигляді позбавлення кваліфікації судового експерта» [4].

Надання даних матеріалів має мету – забезпечити експерта необхідними джерелами інформації про досліджуваній об'єкт¹. Помилки, які допускаються при вирішенні даної задачі, можуть бути такими: 1) направлення матеріалів кримінального провадження без достатньої кількості та якості інформаційного матеріалу про об'єкт дослідження; 2) направлення матеріалів, що містять суперечливі відомості про обставини розслідуваного злочину.

Вирішенняостої задачі «підготовка та винесення постанови про призначення експертизи» здійснюється шляхом прийняття рішення про складання процесуального документа, який є підставою для проведення дослідження. Помилки, які допускаються при вирішенні даної задачі, можуть бути такими: 1) відсутність у постанові інформації про подію злочину; 2) відсутність інформації про джерела походження досліджуваних об'єктів; 3) відсутність мотивування призначення експертизи; 4) відсутність усіх необхідних питань експерту; 5) відсутність інформації про об'єкти дослідження.

Сьома задача «забезпечення законних прав учасників процесу при призначенні експертизи» здійснюється шляхом прийняття рішення про процесуальне «узгодження» слідчої дії з іншими учасниками кримінального судочинства. Це можуть бути рішення про оголошення підозрюваному про призначення судової експертизи та про розгляд заявлених клопотань. Помилки, які допускаються при вирішенні даної задачі, можуть бути такими: 1) відсутність оголошення підозрюваному про призначення судової експертизи і відсутність протоколу; 2) відсутність рішення по заявлених клопотаннях зацікавленими особами у зв'язку з призначенням експертизи.

Названі помилки слідчого охоплюють велику частину порушень, які допускаються при призначенні судової експертизи. Виникає питання про можливість впливу даних помилок на експертне дослідження та вчинення помилок експертом. Як видається, зв'язок між помилкою слідчого і помилкою експерта може бути тільки тоді, коли експерт об'єктивно може виявити її. Відсутність такого зв'язку не дозволяє говорити про вплив помилки, допущеної при призначенні судової експертизи, на помилку експерта.

Експертне дослідження своєю відправною точкою має інформацію, що надходить від слідчого, яка

відображається в постанові про призначення експертизи і в зовнішніх ознаках об'єктів, які направляються на дослідження. Сприймаючи дану інформацію, експерт може визначити помилки слідчого при: визначенні виду експертизи; отриманні об'єктів дослідження; направленні на експертизу зазначених у постанові об'єктів; пакуванні об'єктів; визначенні придатності об'єктів до дослідження; визначенні достатності об'єктів для здійснення дослідження; визначенні можливості дослідження направлених об'єктів; постановці питань та їх достатності. Як правило, усі інші помилки слідчого при прийнятті тактичних рішень у процесі підготовки та призначенні судової експертизи перебувають поза увагою експерта і не можуть бути виявлені ним.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що помилка слідчого при прийнятті тактичного рішення може трансформуватися в експертну тільки в ситуації можливого розуміння її (помилки) експертом.

Виникає питання про «ненавмисний характер» [6, с. 36] помилки і наявність «сумлінної омани» [2, с. 335–336] експерта при можливому розумінні помилки слідчого. Чи можливий у такому випадку перехід однієї помилки в іншу?

На наш погляд, помилка слідчого, виявлена експертом, оцінюється ним як помилка, що не впливає на об'єктивність експертного дослідження, як порушення, які можна змінити, скасувати або ігнорувати їх. На думку експерта, дані порушення дозволяють провести дослідження представлених об'єктів без побоювання допустити експертну помилку. Експерт відповідає за об'єктивність свого висновку, що означає його впевненість у правильності сформульованих ним висновків.

При цьому внаслідок дії різних чинників помилка слідчого може відобразитися у висновках експерта, що і буде трансформацією однієї помилки в іншу.

Грунтуючись на етимології поняття «трансформація» – як «зміні виду, форми чого-небудь, перетворенні» [9], трансформація помилок при прийнятті тактичних рішень у експертні помилки – це перетворення порушень, допущених слідчим при підготовці та призначенні судової експертизи, в порушення методики провадження експертизи, допущені експертом.

Як джерела названої трансформації можна розглядати суб'єктивні причини експертних помилок, які докладно досліджені Р. С. Белкіним. До зазначених причин автор відносить: 1) професійну некомпетентність експерта; 2) професійні упущення експерта; 3) дефекти або недостатню гостроту органів чуття експерта, переважно органів зору; 4) неординарні психологічні стани експерта; 5) характерологічні риси особи експерта (невпевненість або, навпаки, гіпертро-

¹ У криміналістичній та кримінально-процесуальній літературі мала місце дискусія про необхідність надання матеріалів розслідування експерту. Противники надання матеріалів аргументували це їх можливим негативним впливом на чистоту експертного дослідження. У дискусії перемогла думка про необхідність надання матеріалів з метою найбільш об'єктивного і всебічного дослідження, проведеного експертом.

фовану впевненість у своїх знаннях, уміннях, досвідченості, підвищену сугестивність або зневажливе ставлення до думки колег, недовірливість і т. п.); б) вплив матеріалів справи або авторитету і поведінки слідчого; 7) прагнення проявити експертну ініціативу без достатніх до того підстав, затвердити свій пріоритет у застосуванні нетривіальних методів вирішення експертної задачі, відзначитися новизною і зухвалістю рішення, оригінальністю суджень та висновків; 8) логічні дефекти умовиводів експерта [2, с. 341–342]. На наш погляд, названі причини експертних помилок є джерелами трансформації помилок слідчого.

Таким чином, можна зробити висновок, що помилка слідчого, допущена при прийнятті тактичного рішення при призначенні судової експертизи, трансформується в експертну помилку тільки з причин суб'єктивного характеру.

Досліджуючи проблеми приватних методик криміналістичної експертизи, В. О. Коновалова вказує на суб'єктивний стан експерта, який зумовлює його прагнення знайти рішення в нестандартній ситуації, і тут мають значення «і науковий потенціал експерта, і його пошук, і бажання вирішити проблему» [7, с. 14].

В іншому випадку, якщо помилки слідчого об'єктивно встановити неможливо (наприклад, слідчий представив не той об'єкт на дослідження), у неправильному висновку експерта не буде трансформації помилок слідчого в експертну у зв'язку з відсутністю суб'єктивного фактора. Вплив особливостей особи, рис характеру, наявності конфлікту між можливостями експерта та вимогами розв'язуваної задачі, які діють одночасно [5, с. 16–17], – суть поняття «суб'єктивні чинники», що є джерелом трансформації названих помилок слідчого в експертні помилки.

Аналіз експертних помилок дозволяє виділити такі види трансформації помилок при прийнятті тактичних рішень у експертні помилки: 1) сприйняття експертом позиції слідчого і сприйняття ситуації, що склалася, у повному обсязі; 2) сприйняття експертом позиції слідчого і сприйняття ситуації, що склалася, частково; 3) несприйняття експертом позиції слідчого в ситуації можливого виявлення допущеної слідчим помилки.

Розглянемо названі види трансформації більш детально.

Так, сприйняття експертом позиції слідчого в повному обсязі означає розуміння експертом помилки, допущеної слідчим при підготовці та направленні матеріалів до експертної установи, і її «усунення» при здійсненні дослідження. Даний вид трансформації помилок слідчого в експертні буде мати низький ступінь. Спостерігається корекція позиції слідчого, яка не усуває його помилку в повному обсязі. Дії експерта будуть експертною помилкою, суть якої – вихід експерта за межі своєї компетенції.

Другий вид трансформації полягає у сприйнятті експертом позиції слідчого і сприйнятті ситуації, що склалася, частково, що передбачає розуміння експертом помилки, допущеної слідчим при підготовці та направленні матеріалів до експертної установи, і її «усунення» в якійсь частині внаслідок прояву експертної ініціативи. Суть помилки схожа з вказаною раніше і відрізняється тільки більшим ступенем трансформації. При даній трансформації помилка слідчого залишається і може бути виявлена разом із помилкою експерта.

Третій вид трансформації помилок слідчого в експертні помилки полягає в нерозумінні експертом допущеної слідчим помилки. У такому випадку експерт не вживає дій щодо зменшення негативного впливу помилки слідчого на свої судження. Помилка слідчого із самого початку направляє експертне дослідження по хибному шляху, трансформуючись у помилкові висновки експерта. Тут у наявності високий ступінь трансформації помилок слідчого в експертну помилку.

Висновки. Визначення ступеня трансформації тактичних помилок слідчого в помилки експерта дозволяє правильно оцінити висновок експерта та його доказове значення. Аналогічні підходи у використанні запропонованих видів трансформації помилок при призначенні судових експертиз у помилки експерта можуть бути використані в цивільному та господарських процесах, а також при здійсненні адміністративного судочинства. При цьому мають значення помилки, які допускаються при підготовці та призначенні експертиз, знання яких дозволить уникнути помилок експерта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белкин А. Р. Теория доказывания : науч.-метод. пособие / А. Р. Белкин. – М. : Норма, 1999. – 429 с.
2. Белкин Р. С. Курс криминалистики : в 3 т. Т. 2 : Частные криминалистические теории / Р. С. Белкин. – М. : Юристъ, 1997. – 464 с.
3. Галаган В. І. Процесуальний порядок і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні України : монографія / В. І. Галаган, О. В. Козак. – [2-ге вид., переробл. та допов.]. – Краматорськ : Каштан, 2015. – 224 с.

4. Про судову експертизу [Електронний ресурс] : Закон України від 25.02.1994. – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
5. Клименко Н. И. Условия повышения эффективности функционирования института судебной экспертизы / Н. И. Клименко // Роль судебной экспертизы и криминалистики в раскрытии и профилактике преступлений : сб. науч. работ. – Одесса : ОНИЛСЭ, 1994. – С. 16–17.
6. Клименко Н. И. Экспертные ошибки и их причины / Н. И. Клименко // Криминалистика и судебная экспертиза. – Киев : Выща шк., 1988. – Вып. 37. – С. 35–38.
7. Коновалова В. Е. Частные методики криминалистической экспертизы: проблемы генезиса и организации / В. Е. Коновалова // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. / редкол.: М. Л. Цимбал, В. Ю. Шепітько, Л. М. Головченко та ін. – Х. : Право, 2014. – Вип. 14. – С. 11–16.
8. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/page2>.
9. Ушаков Д. Н. Большой толковый словарь современного русского языка [Електронний ресурс] : (онлайн версия) / Д. Н. Ушаков. – Режим доступу: www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Ushakov-term-76144.htm.

REFERENCES

1. Belkin A. R. *Teoriya dokazyvaniya*. Nauchno-metodicheskoe posobie (Theory of Proof. Scientific Handbook), A. R. Belkin, M., Norma, 1999, 429 p.
2. Belkin R. S. *Kurs kriminalistiki* : V 3 t. T. 2 : Chastnyie kriminalisticheskie teorii (Course Criminology in 3 t. T. 2; Private Forensic Theory), R. S. Belkin, M., Yurist', 1997, 464 p.
3. Halahan V. I. *Protsesualnyi poriadok i taktika otrymannia zrazkiv dlia ekspertyzy u kryminalnomu provadzhenni Ukrainy* (Procedural Tactics and Procedure for Obtaining Samples for Examination in Criminal Proceedings Ukraine) monohr, V. I. Halahan, O. V. Kozak, 2-he vyd., pererobl. ta dopov, Kramatorsk : Kashtan, 2015, 224 p.
4. *Pro sudovu ekspertyzu* (On Legal Expertise) Zakon Ukrainy vid 25.02.1994 [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
5. Klimenko N. I. *Usloviya povysheniya effektivnosti funktsionirovaniya instituta sudebnoy ekspertizy* (Terms Improve the Functioning of the Institute of Forensic) N. I. Klimenko, Rol sudebnoy ekspertizy i kriminalistiki v raskrytii i profilaktike prestupleniy, sb. nauch. Rabot, Odessa, ONILSE, 1994, pp. 16–17.
6. Klimenko N. I. *Ekspertnyie oshibki i ih prichiny* (Expert Errors and Their Causes) N. I. Klimenko, Kriminalistika i sudebnaya ekspertiza, Vyip. 37, K.: Vyischa shkola, 1988, pp. 35–38.
7. Konovalova V. E. Chastnyie metodiki kriminalisticheskoy ekspertizy: problemyi genezisa i organizatsii (Private Forensic Techniques: the Problem of the Genesis and Organization) V. E. Konovalova, *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertizy i kryminalistyky* : zb. nauk. prats. Vyp. 14, red. kol.: M. L. Tsymbal, V. Yu. Shepitko, L. M. Holovchenko ta in, Kh. : Pravo, 2014, pp. 11–16.
8. *Naukovo-metodychni rekomendatsii z pytan pidhotovky ta pryznachennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen* (Scientific Guidance on the Preparation and the Appointment of Forensic Examination and Expert Research) [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/page2>.
9. Ushakov D. N. *Bolshoy tolkovyy slovar sovremennogo russkogo yazyika* (onlayn versiya) (Great Dictionary of the Modern Russian Language (Online Version)) [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Ushakov-term-76144.htm.

О. Ю. БУЛУЛУКОВ

кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры криминалистики
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД В ИССЛЕДОВАНИИ ОШИБОК ПРИ НАЗНАЧЕНИИ СУДЕБНЫХ ЭКСПЕРТИЗ

Рассмотрены ошибки следователя при назначении судебных экспертиз. Названы виды трансформации ошибок следователя при принятии тактических решений в экспертные ошибки. Указано на индивидуальные особенности эксперта как источник трансформации ошибок следователя в экспертные.

Ключевые слова: судебная экспертиза, ошибки следователя, экспертные ошибки, трансформация ошибок, степень трансформации, субъективные факторы.

O. Yu. BULULUKOV

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor the Department of Criminalistics
of Yaroslav Mudryi National Law University

**INNOVATIVE APPROACH IN RESEARCH OF ERRORS
AT SETTING JUDICIAL EXAMINATIONS**

Problem setting. Errors at the acceptance of tactical decisions an investigator, in the process of investigation of crimes, can be transformed in expert and judicial. Decision of connections between the errors of investigator at the acceptance of tactical decisions, by the errors of expert and judicial errors, is important for establishment of cross-correlation dependences between them.

Analysis of resent researches and publication. The separate questions of research of errors in a criminal trial we find out in works of such scientists as: R. S. Belkin, A. R. Belkin, V. D. Bernaz, A. D. Boikov, V. I. Vlasov, N. L. Granat, G. L. Granovsky, G. A. Zorin, N. I. Klimenko, A. B. Solovyev, S. A. Sheifer and other.

Target of research. The aim of the article is research of influence' degree of investigator' errors at the acceptance of tactical decisions on the origin of errors at the production of expert researches.

Article's main body. Tasks that is decided by an investigator at setting of judicial examinations are considered in the article. As it applies to each of tasks the errors of investigator, assumed at the acceptance of tactical decisions, are certain. The typical errors of investigator, assumed at setting of judicial examinations that can be transformed in expert errors, are adopted. The concept of transformation of errors of investigator is given at the acceptance of tactical decisions in expert errors and its kinds are adopted. An author draws conclusion about the presence of three degrees of such transformation: low, middle and high. As sources of transformation of errors of investigator human factors the presence of that contacts with the features of personality of expert are named in expert.

Conclusions and prospects for the development. Decision of errors of investigator, tactical decisions assumed at an acceptance in connection with setting of judicial examination allows, during their transformation, to uncover expert errors, that matters in establishment of truth.

Decision of degree of transformation of tactical errors of investigator in the errors of expert, the conclusion of expert and its evidential value allow correctly estimating. Analogical approaches in using of offer types of transformation of errors for setting of judicial examinations in expert can be used in civil and economic processes, and similarly during realization of the administrative rule-making. Thus the examinations knowledge of that will allow avoiding the errors of expert assumed at preparation and setting matter error.

Key words: judicial examination, errors of investigator, expert errors, transformation of errors, degree of transformation, human factors.